

ČASOVNA ZAZNAMOVANOST V TERMINOLOŠKIH SLOVARJIH

Tanja Fajfar, Mojca Žagar Karer

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, ZRC SAZU, Ljubljana

UDK 811.163.6'374.26:81'373.44

V članku smo analizirali časovno zaznamovane termine v sodobnih slovenskih terminoloških slovarjih. Ugotovili smo, da časovni označevalniki *starinsko*, *zgodovinsko*, *prej*, *nekdanj* zaradi svoje pomanjkljive obvestilnosti za terminološke slovarje niso funkcionalni. Koristna pa je uporaba označevalnika *zastarelo*, ki usmerja od nedavno zastarelega poimenovanja k veljavnemu, in uporaba pojasnil, ki pojem natančneje časovno opredelijo in tako smiselno dopolnijo definicijo.

terminologija, terminološki slovar, časovno zaznamovani termin, označevalnik, pojasnilo

In this paper, we analysed temporally marked terms in contemporary Slovene terminological dictionaries. We found that the labels *starinsko*, *zgodovinsko*, *prej*, *nekdanj* are not functional here because of their lack of informativeness. On the other hand, it is appropriate to use the label *zastarelo*, which directs the user from the recently outdated term to the contemporary one, and the use of notes that more precisely define the concept in relation to time and thus offer a reasonably complete definition.

terminology, terminological dictionary, temporally marked term, label, note

1 Uvod

Terminološki slovarji praviloma vsebujejo sodobno terminologijo določene stroke. Kljub temu se v sodobnih slovenskih terminoloških slovarjih¹ neredko pojavljajo tudi časovno zaznamovani termini. Pri pregledu terminoloških slovarjev nas bo zanimalo, kako pogosti so in kako so označeni. Predstavili bomo tudi, kako je časovna zaznamovanost predstavljena v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* (SSKJ).

2 Prikaz časovne zaznamovanosti v SSKJ

SSKJ v *Uvodu* (§ 93) opredeli kvalifikatorje kot »pojasnila, ki poučujejo, v katero

slovnično kategorijo spada beseda, jo opredeljujejo časovno oz. krajevno, govorijo o njeni stilni uvrstitvi, razširjenosti in vrednosti ter nakazujejo preneseno ali posebno rabo«. V § 104 našteje sedem skupin kvalifikatorjev: slovnični, pomenski, terminološki, stilno-plastni, ekspresivni, časovno-frekvenčni in posebni normativni kvalifikatorji. Za namene članka smo se osredotočili na časovne kvalifikatorje znotraj združene skupine časovnih in frekvenčnih kvalifikatorjev.²

V SSKJ sta aktualna dva časovna kvalifikatorja: *starinsko* (*star.*) in *zastarelo* (*zastar.*). Kvalifikator *star.* označuje »[b]esed[o], pomen ali zvez[o], ki je bila nekoč (v kaki

¹ V Sekciji za terminološke slovarje ISJFR ZRC SAZU smo sodelavci Ljudmila Bokal, dr. Tanja Fajfar, dr. Marjeta Humar, dr. Mateja Jemec Tomazin, Mitja Trojar in dr. Mojca Žagar Karer pregledali 35 slovenskih terminoloških slovarjev, ki so izšli v letih 2006–2012. Seznama slovarjev zaradi omejenega prostora ne navajamo v celoti, kadar smo uporabili primere iz konkretnih slovarjev, pa so ti seveda navedeni med viri.

² SSKJ (§ 151–153) ločuje tri frekvenčne kvalifikatorje: *raba narašča*, *raba peša* in *redko*. V slovarjih, pregledanih za članek, se pojavi le označevalnik *redko*, in sicer dvakrat v *Turističnem terminološkem slovarju*.

funkciji) splošno rabljena; danes ima arhaično patino» (Uvod § 153),³ kvalifikator *zastar*: pa »[n]ekoč rabljen[o] besed[o], pomen ali zvez[o]; danes je v knjižnem jeziku mrtva« (Uvod § 155).⁴ Oba kvalifikatorja torej z vidika slovenskega knjižnega jezika, predstavljenega v SSKJ, označujeta dve skupini časovno zaznamovanih leksemov oz. pomenov, ki se med seboj razlikujeta v stopnji časovne oddaljenosti od časovno nevtralnega leksema oz. pomena. V prvi skupini so leksemi in pomeni, ki so v rabi še prisotni, vendar dojeti kot nesodobni, v drugi skupini pa leksemi in pomeni, ki se praviloma ne uporabljajo več.

SSKJ je poleg kvalifikatorjev uveljavil še kvalifikatorska pojasnila, ki leksem oz. pomen dopolnijo, kadar kvalifikatorji ne zadoščajo (Uvod § 105); njihova funkcija je natančneje opredeljena v *Uvodu* (§ 158–162). A. Vidovič Muha (1999: 15–19) ločuje dve skupini kvalifikatorskih pojasnil v SSKJ:⁵ ob slovnicih pomenskih kvalifikatorjih, tj. slovarsko relevantnih slovnicih podatkih, še pomenska kvalifikatorska pojasnila, ki ob leksemih s slovarsko razlago⁶ vključujejo podatke, vezane na zunajjezikovne okoliščine, tj. krajevne, časovne,⁷ družbeno-politične okoliščine, in znotrajjezikovne okoliščine, tj. sklicevanje na avtorja, filozofske smeri, znanstvene usmeritve, ideologije. Kvalifikatorska pojasnila so v primerjavi s kvalifikatorji konkretnjša oz. določnejša, v slovarju se ne

pojavljajo kot okrajšave, kar velja za kvalifikatorje, pojavijo se lahko tudi samo enkrat (Weiss 2000: 25).

3 Prikaz časovne zaznamovanosti v terminoloških slovarjih

V analizo časovne zaznamovanosti v terminoloških slovarjih je bilo vključenih 35 slovarjev. 17 slovarjev je avtorskih; 8 dvojezičnih in 9 razlagalnih, od teh imajo 3 slovarji ustreznike. Avtorski slovarji so praviloma brez (časovnih) označevalnikov;⁸ časovne informacije so del razlage in so različno obvestilne, npr. *evro* 'enotna valuta Ekonomske in monetarne unije, uvedena v obliki knjižnega denarja 1. januarja leta 1999 ter v obliki bankovcev in novcev 1. januarja leta 2002' (*Temeljni ekonomski pojmovnik*); *poslovodno računovodstvo, upravljalno računovodstvo* 'računovodstvo za potrebe računovodskih informacij pri poslovanju v organizaciji, v katerem je poseben poudarek na računovodskem predračunavanju in računovodskem proučevanju, pri slednjem pa zlasti pri predstavljanju odmikov od predračunov in standardov po področjih odgovornosti; [...] v preteklosti označeno tudi kot upravljalno računovodstvo' (*Pojmovnik računovodstva, financ, revizije*).

Večavtorski slovarji (skupno 18 slovarjev) so praviloma razlagalni. Časovni označevalniki se uporabljajo v 11 slovarjih;⁹ gre za

³ V SSKJ se kvalifikator *star*. pojavi 5021-krat.

⁴ V SSKJ se kvalifikator *zastar*. pojavi 4009-krat.

⁵ To ločevanje je uporabljal tudi slovarski kolektiv med nastajanjem SSKJ (Vidovič Muha 1999: 15).

⁶ Pojavljajo se še ob poimenovanjih govornih dogodkov, katerih razlaga ne posreduje slovarskega pomena. Več gl. Vidovič Muha 1999: 20–25.

⁷ Časovno so leksemi v SSKJ opredeljeni z *do kdaj* je kaj trajalo, *kdaj* je kaj bilo, *od kdaj do kdaj* je kaj trajalo (Vidovič Muha 1999: 17–18).

⁸ Terminološka opomba: v članku uporabljamo termin *označevalnik*, ki se je prvič pojavil sredi devetdesetih let prejšnjega stoletja ter v terminografskih in terminoloških razpravah, pa tudi v več terminoloških slovarjih nadomestil termin *kvalifikator*, ki se v skladu s tradicijo SSKJ še vedno uporablja v leksikoloških delih. Termin *označevalnik* je tako na področju terminologije že relativno ustaljen in ne glede na vzroke, ki so pred leti pripeljali do menjave termina, menimo, da ni nobene potrebe, da bi na tem področju ustaljen termin znova spreminjali.

⁹ Slovarji se med seboj razlikujejo glede na to, ali so označevalniki predstavljeni oz. uporabljeni sistemsko, npr. *Farmaceutski terminološki slovar*, ali pa so se v slovarju znašli bolj kot ne po naključju, npr. *Angleško-slovenski slovar izbranih izrazov iz biokemije in molekularne biologije*.

Tabela 1: Prikaz časovnih označevalnikov po slovarjih

	zastar(elo)	star(insko)	zgod(ovinsko)	prej	nekdaj	časovna pojasnila
ASSIIBMB	•					
BIBTS	•		•		•	
BTS	•					
ČTS	•				•	•
FTS	•				•	•
GTS	•					
GLTS	•		•		•	•
LTS	•					
LS	•					
SMS		•				
SSS	•	•		•	•	•

Legenda: Angleško-slovenski slovar izbranih izrazov iz biokemije in molekularne biologije (ASSIIBMB), Bibliotekarski terminološki slovar (BIBTS), Botanični terminološki slovar (BTS), Čebelarski terminološki slovar (ČTS), Farmaceutski terminološki slovar (FTS), Geološki terminološki slovar (GTS), Gledališki terminološki slovar (GLTS), Lesarski terminološki slovar (LTS), *Lexicon silvestre: Gozdarski slovar z razlagami* (LS), Slovenski medicinski slovar (SMS), Slovenski smučarski slovar (SSS).

označevalnike *zastarelo*, *starinsko*, *zgodovinsko*, *prej* in *nekdaj*. Poleg označevalnikov časovno zaznamovanost v petih terminoloških slovarjih izpričujejo tudi pojasnila, npr. *do leta 1920, zlasti v 50. in 60. letih 20. stol., od 17. do srede 20. stoletja*. Podatki za posamezne slovarje so prikazani v tabeli 1.

3.1 Označevalnik *zastar(elo)*

Označevalnik *zastarelo* se med časovnimi označevalniki v terminoloških slovarjih pojavlja največkrat, v kar 10 slovarjih (*Angleško-slovenski slovar izbranih izrazov iz biokemije in molekularne biologije* (ASSIIBMB), *Bibliotekarski terminološki slovar* (BIBTS), *Botanični terminološki slovar* (BTS), *Čebelarski terminološki slovar* (ČTS), *Farmaceutski terminološki slovar* (FTS), *Geološki terminološki slovar* (GTS), *Gledališki terminološki slovar* (GLTS), *Lesarski terminološki slovar* (LTS), *Lexicon silvestre: Gozdarski slovar z razlagami* (LS), *Slovenski smučarski slovar* (SSS)).

ASSIIBMB v uvodu ne omenja nobenih časovnih označevalnikov, se pa v slovarju nekajkrat pojavi oznaka *zastarelo* oz. *zastareli izraz*, ki funkcionira kot označevalnik, npr. *EXTINCTION – ekstinkcija* (*zastarelo*) → *ABSORBANCE*; *SALT BRIDGE – solni mostiček* (npr. pri pH-metrih – *zastareli izraz*; se ne uporablja več). Prav tako v uvodu LTS ne omenjajo označevalnikov, čeprav jih v slovarju uporabijo, npr. *flodrati* (nestr.) (*marógati*) (*zastar.*) 'z barvami ročno ponarejati lesno strukturo; imitacija teksture, danes še redko tiskanje za dekoracijo površin lesa'. LS ima kompleksno strukturo, z znakom + pa označuje »zastarel ali starajoči se izraz« (LS: 10), npr. *nizki gozd* + 'gozd s kratko obhodnjo, ki se ga obnavlja s poganjki iz panja ali iz korenin'. S tem znakom so sicer označeni le štirje termini.

SSS v uvodu označevalnik *zastar.* obravnava skupaj z označevalnikom *star.* Oba označujeta izraze, ki se ne rabijo več ne v pisnih ne v govorjenih besedilih, pri čemer

označevalnik *star.* označuje časovno bolj oddaljene pojme kot označevalnik *zastar.* (SSS: 15). Zanimivo je, da več kot petina terminov, ki so označeni z označevalnikom *zastar.*, ni usmerjenih na sodobnejši termin; npr. *smuško imenoslovje zastar.* 'smučarsko strokovno izrazje, ki se nanaša na smuči'; *zapostavljena smučka zastar.* 'smučka, potisnjena nazaj v primerjavi z vodilno smučko'.

Tudi ČTS v uvodu piše, da označevalnik *zastar.* označuje izraze, ki se zdaj ne rabijo več ne v pisnih ne v govornih besedilih, v seznamu označevalnikov pa piše, da gre za zastarel izraz, ki se uporablja v starejši literaturi (ČTS: 17–18). Termini, ki so označeni z *zastar.*, imajo kazalko na ustreznejši, tj. sodoben termin, npr. *zadružno živeča čebela zastar.* → družbena čebela; *strd zastar.* → med. V FTS lahko v uvodu preberemo: »Slovar vsebuje sodobno nelastnoimensko farmacevtsko izrazje, samo občasno posega v zgodovino« (FTS: 12), v seznamu označevalnikov pa najdemo tudi označevalnik *zastar.* Tako kot v ČTS imajo tudi tu termini, označeni z označevalnikom *zastar.*, kazalko na ustreznejši (sodobnejši) termin, npr. *referenčna substanca zastar.* → referenčna snov; *ferment zastar.* → encim.

V uvodu BIBTS piše: »Iztočnice, označene s kvalifikatorjem *zastar.*, so prav tako z označevalnikom gl. napotene k ustreznemu, pomensko opisanemu poimenovanju [...]; kvalifikator označuje tudi strokovno opuščena poimenovanja, ki so razložena, vendar nimajo strokovno veljavnega ustreznika« (BIBTS: 19), v seznamu označevalnikov pa piše, da *zastar.* označuje »zastarel strokovni izraz, ki je v starejši literaturi« (BIBTS: 20). Npr. *bralnica zastar.*, gl. čitalnica; *bukvarna zastar.*, gl. knjigarna. Tudi GTS v uvodu piše, da so iztočnice, označene z *zastar.*, napotene k ustreznemu pomensko opisanemu poimenovanju in da označevalnik *zastar.* označuje tudi strokovno opuščena poimenovanja, ki so razložena, vendar nimajo strokovno veljavnega ustreznika (GTS: 13). Npr. *konhillski pokrovček zastar.* → školjčni pokrovček; *epi-*

rogeneza zastar. 'počasno dviganje in spuščanje večjih delov Zemljine skorje'.

GLTS v uvodu omenja, da je »[d]eloma upoštevano tudi izrazje, ki se je uporabljalo v preteklih obdobjih, pa tudi v ne tako oddaljenem času in ga še poznajo in uporabljajo zlasti starejši gledališčniki. Z označevalnikom *zastar.* je označeno izrazje, ki se v glavnem ne uporablja več, pojem, ki ga poimenuje, pa je še« (GLTS: 13), npr. *prva svetilna sofita zastar.* → prvi lučni vlak; *igrokaz zastar.* 'krajša, manj zahtevna igra'. Če pojem, ki ga poimenuje zastarel izraz, še obstaja, je nenavadno, da niso vsi zastareli termini usmerjeni na ustrezne, sodobne termine. Če sodobni termin za neki pojem ne obstaja, je vprašanje, če je prvi termin res zastarel.

Za razliko od drugih obravnavanih terminoloških slovarjev BTS uporabi označevalnik *zastar.* za oznako imena taksona, ki ni več veljavno. Gre za nedavne spremembe na celotnem področju mikologije: »Zlasti področje mikologije je z najnovjšimi filogenetskimi raziskavami doživelo precejšnje spremembe, saj se npr. nekdanje glive sluzavke (*Myxomycota*) po sodobni sistematiki uvrščajo v deblo sluzavcev (*Mycetozoa*), ki pa spadajo v kraljestvo praživali (*Protozoa*). Zato smo v slovar vključili tudi del taksonov, ki jih je mikologija tradicionalno obravnavala. Pri tem smo opozorili na strokovno neustrezna imena taksonov in ob njih za puščico navedli sedaj veljavna imena.« (BTS: 16.) Npr. *sluzavke* (*Myxomycota*) *mikol., zastar.* ⇨ *biol., sist.* sluzavci. Ne gre torej za vsa zastarela poimenovanja, ampak ima označevalnik *zastar.* bolj specifičen pomen. Tudi znak za puščico (⇨), ki se uporablja skupaj z označevalnikom *zastar.*, se razlikuje od znaka za puščico (→), ki se v tem slovarju sicer uporablja za usmerjanje terminov na bolj ustrezne.

Ker je označevalnik *zastar.* deloma povezan z normativnostjo, ne preseneča, da se pojavi v toliko slovarjih. Vsekakor je koristen, kadar se terminologija na nekem področju zamenja nedavno, manj primeren pa je za

označevanje resnično zastarelih terminov, ki sploh niso več v rabi.

3.2 Označevalnik *star*(insko)

Označevalnik *star*: se pojavi v SSS in *Slovenskem medicinskem slovarju* (SMS).

V uvodu SSS lahko preberemo, da se izrazi, označeni z označevalnikoma *zastarelo* in *starinsko*, ne rabijo več ne v pisnih ne v govornih besedilih, razlika med tema označevalnikoma pa je v stopnji časovne oddaljenosti; *zastar.* je bližje današnjemu času (SSS: 15). Po pregledu slovarja se je izkazalo, da so z označevalnikom *star.* označeni termini včasih preusmerjeni na sodoben termin (npr. *lesene cokle star. nar.* → smuči), včasih pa ne (npr. *zavornica star.* 'smučka, pomaknjena za vodilno, s katero se zmanjšuje hitrost'). Vprašanje je, če je smiselno označevati termine, ki niso več aktualni, z dvema označevalnikoma (*zastar.* in *star.*), saj meja ni čisto določljiva, poleg tega pa se označevalnik *star.* v celotnem slovarju pojavi le 15-krat. Bolje bi ga bilo nadomestiti s pojasnili (ali pa termine, ki sodijo v bolj oddaljeno preteklost, v terminološkem slovarju preprosto izpustiti).

Označevalnik *star.* so veliko pogosteje uporabili v SMS, kjer pa v uvodu izvemo le naslednje: »slogovni kvalifikatorji kažejo, da je termin odsvetovan, ker je žargonski, nestrokoven, starinski, slabšalen ali poljuden. Zato sledijo odsvetovanim oblikam priporočene oblike.« (SMS: <http://www.lek.si/si/skrb-za-zdravje/medicinski-slovar/vsebina-sl-ovarja>) Pomen označevalnika *star.* torej ni natančneje pojasnjen. Prav tako ne drži, da so vsi termini, ki imajo označevalnik *star.*, usmerjeni na priporočeno (torej sodobno?) obliko. Npr. *amboceptor star.* 'protitelo proti ovčjim eritrocitom, ki se uporablja pri reakciji vezave komplementa'; *blaznica star.* 'bolnišnica za duševne bolezni'. Čeprav je večina terminov, označenih s *star.*, s kazalko usmerjena na ustrežnejši termin, iz česar lahko uporabnik slovarja sklepa, da gre za časovno zaznamovanost, je informacija še vedno preskopa. Je torej tak termin (zlasti, če ima raz-

lago, in ne kazalke) danes še mogoče uporabljati tudi nezaznamovano?

Glede na pregledano slovarsko gradivo ugotavljamo, da označevalnik *star.* v terminoloških slovarjih ni funkcionalen.

3.3 Označevalnik *zgod*(ovinsko)

Označevalnik *zgod.* se pojavi v BIBTS in GLTS.

V BIBTS v uvodu označevalnik *zgod.* ni omenjen, čeprav se v slovarju večkrat pojavi, npr. *bukovnik zgod.* 'samouki kmet, rokodelec, ki se je ukvarjal s prepisovanjem, prevajanjem, prirejanjem protestantskih, kasneje tudi katoliških in posvetnih besedil'; *kalamus zgod.* (lat. *calamus*) 'pisalna cevka, pisalo'. Očitno gre za zgodovinske pojme, vendar natančnejšega merila za njihovo uvrstitev v slovar ne izvemo.

V GLTS v uvodu izvemo, da so z *zgod.* označena poimenovanja iz oddaljenejši preteklosti (GLTS: 13). S tem označevalnikom je označenih le 13 terminov, npr. *stanovsko gledališče zgod.* 'gledališče, ki ga ustanovijo in financirajo deželni stanovi'; *gozd zgod.* 'tipizirana, serijsko izdelana garnitura kulis, ki predstavljajo gozd, zasnovana po sistemu standardne ulične scenografije 19. stoletja'.

Očitno gre pri označevalniku *zgod.* za starejše pojme iz zgodovine, ki so pogosto razloženi nekoliko obširneje, vprašanje pa je, ali tovrstna poimenovanja res sodijo v sodobni terminološki slovar.

3.4 Označevalnik *prej*

Označevalnik *prej* se pojavi samo v enem slovarju, in sicer v SSS, kjer v uvodu piše: »Prej je časovni označevalnik, dodan izrazom za označevanje pojmov, ki so se pojavljali zlasti po drugi svetovni vojni.« (SSS: 16) Npr.: *jeklenka prej* 'smučarska palica, izdelana iz jekla'; *impregnacija smučarskega čevlja prej* 'vtiranje navadno mastnih krem v usnjen smučarski čevlji, da je postal odporen proti vlagi'. Ker je označevalnik *prej* dokaj natančno časovno omejen, bi bilo bolje, da bi avtorji slovarja uporabili časovno pojasnilo

po drugi svetovni vojni oz. še natančnejšo časovno omejitev.

3.5 Označevalnik nekdam

Označevalnik *nekdam* potrjuje pet slovarjev, v katerih označuje pojme oz. predmete, ki se ne uporabljajo več (GLTS: 16; FTS: 15); pojave oz. predmete, ki so obstajali v preteklosti in izraz zanje še vedno obstaja (ČTS: 15); pojave oz. predmete, ki so obstajali zlasti do druge svetovne vojne in izraz zanje še obstaja (SSS: 15); strokovne izraze, rabljene v ne natančno določenem času (BIBTS: 21).

V vseh slovarjih *nekdam* označuje pojme, ki v sodobnem pojmovnem sistemu ne obstajajo več, termin pa je med strokovnjaki še vedno prisoten.¹⁰ Npr.: *azbestna zavesa nekdam* 'požarna zavesa iz azbesta' (GLTS), *čebelarški učitelj nekdam* 'učitelj, ki se ukvarja s podajanjem znanja s področja čebelarstva, na primer Anton Janša, Ivan Jurančič' (ČTS), *klobučina nekdam* 'pas klobučevine, pritrjen pod smučarskim čevljem na bloške smuči, za preprečevanje drsenja čevlja s smučke' (SSS). Razen dejstva, da pojem ni več sodoben, označevalnik *nekdam* ne sporoča nič časovno konkretnjšega. V vseh slovarjih *nekdam* lahko pomeni kadarkoli v preteklosti, še najdoločnejši je v tem smislu SSS, v katerem *nekdam* označuje pojme, ki so obstajali do druge svetovne vojne.

Glede na pregledano slovarsko gradivo ugotavljamo, da označevalnik *nekdam* v terminoloških slovarjih ni funkcionalen.

3.6 (Časovna) pojasnila

Časovni označevalniki torej posredujejo informacijo o nesodobnosti pojma, vendar uporabnik slovarja ne izve, kdaj je bil pojem časovno nevtralen. To informacijo nudijo ča-

sovna pojasnila, ki pojem označijo bolj ali manj časovno določno. Pojavijo se v štirih slovarjih (ČTS, FTS, GLTS, SSS). Slovarji v uvodu zgolj omenijo pojasnilo kot potencialno sestavino slovarskega sestavka, v SSS pa je pojasnilo natančneje opredeljeno.¹¹

Časovna pojasnila je mogoče razdeliti v tri skupine; klasifikacija temelji na opredeljenosti časovnih pojasnil:

- z leti (npr. *od leta x, do leta x, po letu x, med letoma x in y*), npr. *zelena knjiga od leta 1982 naprej* 'seznam ovrednotenih zdravstvenih storitev za območje Republike Slovenije, ki se uporablja le še v lekarniški dejavnosti' (FTS);
- s stoletji (npr. *do x stoletja, v x stoletju, od x do y stoletja*), npr. *sejmsko gledališče od 12. stol. do srede 19. stol.* 'gledališče poklicnih ali priložnostnih igralcev, ki ob sejmih ali praznikih nastopa na improviziranih odrih ali naravnih prizoriščih in prikazuje verske in posvetne vsebine' (GLTS);
- s časovnimi obdobji (npr. *v antiki, v srednjem veku*): *teriak v srednjem veku* 'univerzalno zdravilo, na predpisan način pripravljena mešanica, sestavljena iz velikega števila rastlinskih snovi in ostalih sestavin z domnevno močnimi zdravilnimi lastnostmi' (FTS).

Časovno pojasnilo pojem določneje umesti v konkretni čas kot označevalnik. Medtem ko npr. *nekdam* zelo na splošno pojem določi kot ne več aktualen, skuša pojasnilo pojem natančneje časovno opredeliti. Poleg informacije, da pojem ni več prvina sodobnega pojmovnega sistema, posreduje še informacijo, v katerem časovnem obdobju je bil nezaznamovan. Zato glede na pregledano

¹⁰ V nobenem od slovarjev ni utemeljeno, zakaj so se avtorji odločili, da poimenovanje kljub preživelosti pojma vključijo v slovar. Zastavlja se tudi vprašanje, kateri nesodobni pojmi naj bodo v posamezen slovar vključeni in kateri ne.

¹¹ »Pojasnila v drobnem tisku pred polnopomenskimi razlagami nakazujejo zunajjezikovne dejavnike in niso ožje pomenske sestavine samega izraza.« (SSS: 14) Pojasnilo je definirano tudi v BTS (str. 16), ki nima pojasnil o časovnih okoliščinah pojma, ima pa pojasnila o krajevnih okoliščinah, npr. *na območju Alp*, in pojasnila, ki se navezujejo na posameznega avtorja ali kodeks, npr. *po M. Wrabru, po mednarodnem kodeksu botanične nomenklature*.

slovarsko gradivo ugotavljamo, da je časovno pojasnilo v terminoloških slovarjih funkcionalno.

4 Zaključek

Po pregledu slovarjev lahko sklenemo, da časovni označevalniki *starinsko*, *zgodovinsko*, *prej*, *nekdaj* zaradi svoje pomanjkljive obvestilnosti za terminološke slovarje niso funkcionalni. Izjema je označevalnik *zastarelo*, ki je v konkretnem slovarju specifično definiran, in sicer označuje ime (taksona), ki ni več veljavno. V tem smislu je označevalnik koristna informacija, ki uporabnika slovarja usmerja od nedavno zastarelega poimenovanja k veljavnemu. V nasprotju z označevalniki pa časovna pojasnila pojem umestijo v konkretnější čas, zato se nam zdi njihova uporaba v terminološkem slovarju smiselna. Njihova pogostnost je odvisna od stroke, ki jo slovar predstavlja, v vsakem primeru pa je treba upoštevati, da terminološki slovar sledi sinhronemu načelu, zato naj bo odločitev, katere nesodobne pojme kljub temu vključiti vanj, premišljena.

Literatura

- VIDOVIČ MUHA, Ada, 1999: Čas in prostor, ujeta v slovenski slovar 20. stoletja. Poudarek na komunikacijskem vidiku Slovarja slovenskega knjižnega jezika. Erika Kržišnik (ur.): 35. SSJLK. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete. 7–26.
- WEISS, Peter, 2000: Označevanje v slovenskih narečnih slovarjih. *Jezikoslovni zapiski* 6. 27–44. <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-3C83RNPX/9e976646-6d6f-4a97-92c8-8f05e3d20818/PDF>

Viri

- ABRAM, Veronika idr., 2012: *Angleško-slovenski slovar izbranih izrazov iz biokemije in molekularne biologije*. Ljubljana: Slovensko biokemijsko društvo.

- BATIČ, Franc idr., 2011: *Botanični terminološki slovar*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- BOKAL Ljudmila (ur.), 2008: *Čebelarski terminološki slovar*. Lukovica: Čebelarska zveza Slovenije, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- ČESEN, Andrej, KOČAR, Stane, POGOREVC, Bojan (ur.), 2008: *Lesarski terminološki slovar*. Ljubljana: Zveza lesarjev Slovenije, Lesarska založba.
- GUČEK, Aleš idr., 2011: *Slovenski smučarski slovar*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- KALIŠNIK, Miroslav (ur.), 2009: *Slovenski medicinski e-slovar*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Medicinska fakulteta, Lek d. d. <http://www.lek.si/si/skrb-za-zdravje/medicinski-slovar>
- KANIČ, Ivan idr., 2009: *Bibliotekarski terminološki slovar*. Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, Narodna in univerzitetna knjižnica.
- LIPOGLAVŠEK, Marjan idr., 2010: *Lexicon silvestre. Prima, secunda et tertia pars, Gozdarski slovar, 1.–3. del*. Ljubljana: Terminološka komisija Zveze gozdarskih društev Slovenije.
- MIKOLIČ, Vesna idr., 2013: *Turistični terminološki slovar*. <http://www.termania.net/slovarji/78/turisticni-terminoloski-slovar>
- OBREZA, Aleš idr., 2011: *Farmacevtski terminološki slovar*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- PLENIČAR, Mario idr., 2006: *Geološki terminološki slovar*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika, CD-ROM*, 1998. Ljubljana: DZS.
- SUŠEC MICHIELI, Barbara idr., 2007: *Gledališki terminološki slovar*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- TURK, Ivan, 2007: *Pojmovnik računovodstva, financ, revizije*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
- TURK, Ivan, 2009: *Temeljni ekonomski pojmovnik s slovensko-angleškim in angleško-slovenskim strokovnim slovarjem*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.